Poštarina plaćena u gotovu Cijena 3 Din

ODAKLE STIŽE ŠUM AEROPLANA?

Foto Klagman

OBITELJ

GOD. 1939 15. STUDENOGA BROJ 43

OBITELJ

ILUSTROVANI ČASOPIS ZA HRVATSKU PORODICU

GODINA XI. U ZAGREBU 15. STUDENOGA 1939. BROJ 43

Novela „Obitelji“

Dječje suze

Napisao Marije Cresp

Već od jučer u jutro šuti zvonce, koje poziva u razred. Čini se kao da je čitav zavod zaspao. Školsko dvorište je pusto. Đaci su otputovali na dvije sedmice preko Uskrsnih blagdana.

Ostali su samo Pavle i René. Njihovi roditelji, radi razloga, kojih ni sami sebi ne znaju objasniti, žele da oni dođu kući samo za velike praznike. Te dvije sedmice činit će im se jako duge, iako se mogu zabavljati koliko ih je volja. Ali oni su se s time pomirili. Kad netko ima 11 godina i od toga četiri godine škole, taj već počinje pomalo filozofirati.

Te bi dvije sedmice oni mogli uživati u potpunom neradu. Podbrusili su pete i profesori i korepetetitori. Ostali su samo ravnatelj i stari podvornik Franjo, koji zvoni prije i poslije sata. Poslije ravnatelja, koga su se bojali, i Franje, s kojim su uvijek zbijali šalu, oni su bili gospodari u toj staroj zgradurini, koju su mrzili. Sad su namjeravali to iskoristiti. Razredi ih ne će vidjeti, a naročito ne »osmi«, njihov, gdje za katedrom stoluje važan i svečan u svom crnom kaputu gospodin Rolland, učitelj, koji je već posijedio u svom staromodnom odijelu.

MALA VRTLARICA

»René Dumontel, dobit ćete loše iz vladanja! Pavle Montour, vi ste najveća lijenčina!«

Uostalom slabe ocjene iz vladanja mogle su padati kao kiša, ti mali vražići nisu za to marili.

Danas im je jutro bilo veselo. Čak im je Franjo donio kavu u krevet. Odkad su oni sami, nema više reda u zavodu. Mogu dolaziti, odlaziti, lupati i kričati po hodnicima, ako im se svidi. Ne izlažu se opasnosti, da susretnu glavnog prefekta, koji dijeli kazne bez kraja i konca za svaku glupost i to svima od reda.

Ali blagovaona im se činila tužna i golema, sa svojim dugim, pustim stolovima i praznim klupama. Za vrijeme jela su se žurili i sve gutali, da bi se što prije vratili igri. U dvorištu je bilo njihovo carstvo. Tamo su bili slobodni od svake stege i osjećali olakšanje od žalosti, koja ih je na mahove spopadala, radi toga što nisu otputovali.

Zato su oni jutros, čim su izašli iz spavaonice, došli ovamo, u to dvorište, veseli kao vrapci, koji skaču oko zdenca. Ali šta mogu igrati, kad nemaju ni čunjeva, ni balona, pa čak ni tuce špekula? Pavle i René trčali su bez daha. Kod igre »lopova i žandara« izmjenjivali su svaki čas uloge. Čas je jedan bio lopov, a drugi žandar, i obratno. Sad su se umorili i eto sjeli su na jednu klupu. Dok su se mudro razgovarali o planovima za budućnost, iako im je sadašnjost bila više nego tužna, opaziše gospodina ravnatelja, koji je preko dvorišta išao u svoju sobu. Pogledali su se stisnuvši usne. Uistinu nemaju sreće. »Zmaj« ide k njima.

»Eto ti nevolje!« reče René.

Gospodin ravnatelj ima lagan sanjarski hod. Približava se njima s rukama na leđima, držeći ravno svoj štap, kojega mu držak u obliku upitnika, dopire do glave. Na njegovom obilatom nosu naočali stoje nakoso, kao da se prilogađuju tom nehajnom držanju.

»Šta vi tu radite?« upita ih ravnatelj, vrteći svojim velikim očima iza stakalaca. Pavle i René zaplašeni ustadoše. Nisu znali, šta bi odgovorili.

»Zar vi ne bi mogli malo čitati?« nastavi gospodin ravnatelj. »Knjige su najbolji prijatelji. Kad već imate tu sreću da ste ostali ovdje, dok vaši drugovi gube vrijeme na praznicima, iskoristite to malo na ponavljanje povijesti i zemljopisa. Razumijete li?«

Nažalost su razumjeli.

Pavle i René promrmljaše: »Dobro gospodine ravnatelju«.

Ovaj se napokon udostojao udaljiti, pošto im je dobacio mrzovoljast pogled.

»A što se sreće tiče, ne možemo reći, da smo osobito sretni,« zaključi René, čim se ravnatelj ponešto udaljio.

Zatim je dao oduška bijesu, koji ga je gušio. Bilo je zgodno gledati tu njegovu srdžbu.

»Dakle nikada ne može čovjek biti miran,« progunđa on. »Ova bi gospođa htjela, da radimo od jutra do mraka. Svi su jednaki: ravnatelj, profesori i prefekti! Dotjerat će dotle, da ih više ne ću podnositi...«

Ali se odmah nasmiješi. Podvornik Franjo prekinuo je baš u dobar čas njegove provale bijesa.

»Dumontel, pismo za vas!«

Pošao je gimnastičkim korakom. Omot je bijel. René ga razgledava vraćajući se Pavlu, ali se skanjiva otvoriti ga.

»To mi mama piše.«

Da li se ne žuri čitati list, zato da ne rastuži druga, ili jednostavno želi polako i dugo u njemu uživati?

Pavle postaje nestrpljiv.

»Šta ti može pisati majka?« reče on prezirno.

»Odmah ću vidjeti.«

René ga uhvati za ruku i odvuče do klupe, gdje su malo prije sjedili i spremi se da podere omot. Podijelit će pismo kao dobri drugovi, kao što to čine s voćem i kolačima.

»Tvoja mama živi posve sama?« upita Pavle.

»Da, tata je već davno umro.«

René je započeo čitati, ali odjednom zgužva pismo, baci ga daleko preda se i žalostan, uguravši lice među dlanove, žestoko se rasplače.

Kakvu je to neugodnu vijest dobio?

Pavle preneražen ovim naglim očajem nije smogao ni jedne utješljive riječi za svog prijatelja. Njegovo je uzbuđenje naraslo, kad je ugledao gospodina ravnatelja, kako opet dolazi k njima.

Gospodin ravnatelj je, uza svu strogu vanjštinu, dobar čovjek.

Primi dječaka za ramena i nježno ga zapita: »Šta ti je, mališu, da tako plačeš?«

René žestoko jeca: Grlo mu se stislo. Htio bi govoriti, ali kod svakog njegovog napora da to učini, spriječi ga nova navala suza. Napokon s mukom izusti, gutajući suze:

»Mama, mama se opet udaje.«

»Jadno dijete!«

Gospodin ravnatelj je problijedio. On razumije tu dječiju bol. U dječijem srcu ima više mjesta uspomenama, nego u srcu odraslih, pomisli. Potapša obraze malog nesretnog đaka, i ganut tom boli, ode bez riječi.

Tada Pavle htjede utješiti svog prijatelja.

»Tvoja mama se ponovno udaje,« reče mu samilosno, »pa zar radi toga treba toliko plakati?«

»Ali ti ne znaš sve,« odgovori René grizući svoj rupčić. I doda.

»Zbilja nemam sreće!... Mama se udaje za... jednog... profesora!!!«

Sad su se stisli jedan uz drugoga i spuštene glave obojica razmišljaju o strahoti nesreće, koja je zadesila René-a.

Gospodin ravnatelj se udaljio na vrijeme

Prevela V. L.

Zlatni dječak

Spjevao Vinko Jablan

Bujala je svježa mladost. Dječak je snove bijele ljubio.
Čeznuo je za mirisom dola i žuborom potoka gorskih.
U vidicima nedosežnih visa duh mu se mladi gubio
i nestajao u šumu vjetra i ječanju valova morskih.

Poznavao je pjesmu polja, snažni gromor brzih rijeka,
tr'jesak olujnog neba i blistave kapi sunčeva meda;
Ljubio je svom dušom mladi svoj život sred burnoga vijeka,
U njemu je buktio plam, što je razbijao hridine leda.

Volio je čeznuća i nade. Grlio je rose jutarnje
i trčao za pupoljcima u proljeti, što rano cvjetaju.
Ljubio je utjehu i bol. Volio je radosti unutarnje
i čeznuo za čistim danima, što se tako teško sretaju.

Znao je dušu rodnoga dola i srce vinorodne gore.
Razumio je buđenje njiva u velebne noći proljetne.
Sva mladost mu je bila ko vonj svježeg vina u jesenske zore
ili kao drevni šum jablana u zatišju šume stoljetne.

Katkada je dječak plakao. Pojmio je udes i bolove.
Znao je, da život nije radost, koja se nikad ne pomuti.
Znao je, da svako veselje sa sobom nosi teške molove
i da su svi biseri naše radosti po trnju razasuti.

Bujala je svježa mladost. Dječak je snove bijele ljubio.
Čeznuo je za mirisom dola i žuborom potoka gorskih.
U vidicima nedosežnih visa duh mu se mladi gubio
i nestajao u šumu vjetra i ječanju valova morskih.

Sa skadarske čaršije na -- more

(Svršetak)

Napisao Vilim Peroš

Podalje od Bojane, koja je bistro-plave boje, smjestilo se kaljavo Skadarsko jezero, koje više sliči riječnom rukavu, negoli jezeru.

Na jednoj čistini između zidova staroga grada poznaju se još široke crte izvučene vapnenim mlijekom. Naš vodič s tugom u glasu objašnjava, da su tu albanske djevojke cvijećem dočekale talijanske vojnike, koje je predvodio maršal Badoglio.

Vraćamo se polagano natrag između posivjelih zidina staroga grada Skadra. Oko sačuvanih otvora u debelim zidovima zijevaju puškarnice, a povrh zidova raste drač i trava, u kojoj zrikavci zriču na prijepodnevnom suncu isto onako, kao što su to činili i u davno doba, dok je još stari grad Skadar svojim kamenim grudima odbijao tuđinske navale i dok se je na njegovim zidinama bio boj i lila krv.

Jato vrana, preplašeno bukom naših koraka, nestalo je grakćući u pravcu rijeke Bojane, a onda je ponovno zavladala među hladnim i plješnivim zidovima mračna i duboka tišina.

Na povratku prošli smo skadarskom čaršijom. Sretamo seljake, koji jašu na magarcima i tako dopremaju na čaršiju svoju robu: šaku voća ili komad prljavoga sira. Ako dopremaju u grad više robe, onda albanski seljaci natovaruju tu robu na primitivna kola, koja su veoma uska, a debeli kotači, koji imaju u promjeru i preko 1 m, završavaju čvrstim žbicama i okovom, koji je razlog jakom drndanju kola. U kola su upregnuti maleni volovi. Kad seljaci voze na tim kolima sijeno, onda visoki voz prijeti, da će se svaki čas prevrnuti.

Čaršija u Skadru nije nimalo zanimljiva. Folklornog značenja uopće nema, a jedina joj je i glavna karakteristika velika prljavština, koja vlada u pojedinim njenim dućančićima, počevši od onih, u kojima se prodaje duhan, pa do onih, u kojima možete kupiti kruha i slatkoga.

Dućančići su maleni, neugledni i prljavi. Obrtnici rade u dućanima, koji su posve otvoreni, svoje obrtničke poslove obavljaju na stari, konzervativni način, kako su radili njihovi očevi, djedovi i pradjedovi.

Roba je izložena prašini, suncu i muhama. Higijena još nije poznat pojam među ovima zbitim i uskim kućicama.

Seljaci nude svoju robu, koja je smještena na cesti, a i sami seljaci najčešće sjede na tlu očekujući kupce.

Smrad i prljavština miješaju se u ovim uskim drvenjarama, pod čijim krovovima sumorni i zamišljeni muslimani uz ibrik crne kave rade svoje svakidašnje poslove i nekako žive, živuckaju, životare.

Brzo smo prošli čaršijom, spremni smo za polazak, jer je već 10 sati izjutra, a nas čeka još dalek i naporan put. S najrazličitijim utiscima napustili smo Skadar i uz obalu Skadarskoga jezera nastavili smo put prema Baru, Budvi, Hercegnovom i Dubrovniku.

U Baru je po svoj prilici nastao i ljetopis popa Dukljanina, prvoga historičara hrvatske povijesti na hrvatskom jeziku. Njegova pričanja osnovana su na živoj narodnoj predaji, te svjedoče, kako je u narodu bio jak spomen na događaje iz dotadašnje hrvatske povijesti.

Od njega imamo i prvi (nesačuvani) spomen na hrvatskom jeziku o krunjenju prvoga hrvatskoga kralja Tomislava.

U punoj brzini ostavljali smo posljednje kuće Skadra, na kojima se, kao i na svim ostalim kućama današnjega Skadra, nalaze naslikana Mussolinijeva glava i natpis: Rex-Duce.

Jurimo po lošoj cesti, koja je dokaz slabe vladavine kralja Zogua, koji je s velikim kapitalom pobjegao iz zemlje pred Talijanima, koji su obećali, da će brzo urediti zemlju: izgraditi željeznice, ceste i mostove i u svakom pogledu unaprijediti državu. Zamišljeni pod dojmom mnoštva utisaka pokušavamo sebi dati odgovor na pitanje, hoće li Talijani doista izvršiti svoje obećanje, ali umjesto odgovora pred našim očima otvaraju se silhuete upitnika . . .

Dvostruko ogledalo

Tužio jedan seljak kajmekamu svoga komšiju, što su mu njegova goveda potrla kukuruze.

Kajmekam dobavi preda se seljaka, pa zapita: »Jesi li ti pustio svoja goveda u kukuruze svoga komšije?«

»Nijesam, beg-efendija!« odbije seljak.

»Ali dobar si čovjek, kaži, ako si!« veli kajmekam, »nemoj inćariti (nijekati), jer eto ti već glava raste!«

Seljak se stane u licu mijenjati, a kajmekam uzme ogledalo, koje je od dva stakla bilo, jedno je pravo kazivalo, a drugo je povećavalo pa okrene ono, što povećava prema seljaku, da se vidi. Ugledavši se na ogledalu seljak stane priznavati i moliti, da plati kvar, a da mu glava bude kao što je bila.

»Eto je, kako je bila,« reče kajmekam i okrenu prema njemu ono drugo staklo, pa reče: »Pa nemoj više puštati goveda u tuđi usjev, a sad idi, plati kvar!«

Ugledavši se seljak na ogledalo kao i obično, obraduje se i ode te plati komšiji kvar, a čuvao je od sada tuđe kukuruze kao svoje.

Nijemci i Francuzi

Napisao Josip Zidarić

Teško da među evropskim narodima opstoji već dugo vremena opreka, kakva opstoji između Francuza i Nijemaca. Budući da obadva naroda imaju danas političku granicu pri rijeci Rajni ili bar blizu Rajne u kraju, gdje su se u prošlim vjekovima često pobile vojske u odlučnim bitkama, naravno je, da se bar svaki obrazovani čovjek zanimo, u što će se izvrći strahovito evropsko i uopće svjetsko naoružavanje. Sjećajući se novoga strašnoga rata nehotice se u duhu prenosimo u one krajeve, gdje je međa germanskoga njemačkoga i romanskoga francuskog svijeta. Doduše vojni stručnjaci proriču, kako će kakav veliki rat prouzročiti odlučne bitke i u kojem drugom kraju Evrope, no iskustvo, koje je Evropa stekla kroz stotine godina sili i francuske državnike da budno paze na svoju istočnu granicu.

Kad se sjetimo historijskih opreka između obadva naroda, čini nam se vjerojatnim, da su obadva naroda zacijelo pripadnici sasvim različitih rasa, među kojima nije ništa zajedničko ni srodno.

Ipak je drugačije. U krajevima na zapadu od rijeke Rajne veoma su se miješali Francuzi i Nijemci. Tako je i u Švicarskoj. No zanimljivo je, da se u onim krajevima, gdje su graničila obadva jezika (francuski i germanski), francuski jezik već više stoljeća širi polagano na istok sve bliže prema Rajni. Tako je bilo i u zapadnoj Švicarskoj, gdje je francuski jezik potisnuo jezičnu među prema istoku, pa su najedamput zatvarali njemačke škole u nekim mjestima. Nije se više prijavljivalo dosta djece u njemačku školu, jer su Nijemci naučili francuski, i to im je postao novi materinski jezik.

U Belgiji većina naroda govori germanskim (flemskim) jezikom, a manjina govori valonskim jezikom. Valonski je jezik prema francuskome otprilike onakav, kakav je slovenski jezik prema štokavskome narječju, kojim govore Srbi i velik dio Hrvata. Donedavna još flemski su građani po belgijskim flemskim gradovima smatrali francuski jezik kao jezik obrazovanih ljudi, kao jezik, u kojem treba da se pišu knjige i novine, a svoj su domaći flemski jezik smatrali kao jezik, kojim se može govoriti kod kuće.

Tek je u novije vrijeme nastalo življe gibanje među belgijskim Flemima, pa im je uspjelo dati flemskome jeziku u javnome životu ista prava, koja je imao i francuski jezik. (Valoncima je francuski jezik književnim jezikom.) Zanimljivo je, da u sjevernome kutu Francuske kod grada Dunquerque-e (čita se otprilike Denkerk) govori oko 150 tisuća ljudi flemskim jezikom, a narod, koji stanuje danas u sjevernoj Francuskoj u industrijalnome kraju pri Belgijskoj granici, flemskoga je podrijetla, no zaboravili su flemski govoriti u posljednjih 300 do 350 godina, otkad su ti krajevi dospjeli pomalo u vlast Francuske. Još se i danas Flemi veoma lako pretvaraju u Francuze. Tko zna, kako će biti u Alzaciji, gdje narod govori doduše njemački, ali je ta zemlja bila pod francuskom vlasti oko 200 godina, dok je nije dobila opet Njemačka prije 469 godina, a sada je zemlja iznova fracuska, otkad se svršio svjetski rat. Koliko se dalo razabrati prema nekim vijestima u novinama, mogli bismo naslutiti, da je u srcu Alzačana nastala prava zbrka osjećaja, što su oni zapravo. U njihovu se srcu bore suprotne težnje. Kao da su nekako napola Francuzi, a napola Nijemci.

No treba znati, da su južni Nijemci mješavina dviju različitih rasa. Jedna je nordijska, vitka s bijelim i rumenim licem, modrim očima i plavom kosom. Druga je po stasu niža, nekako zdepasta, tamnije kože, smeđe kose i tamnijih očiju. To je rasa, koju učenjaci zovu različnim imenima (keltska, alpinska, crvenkasta i t. d.)

Takva ista rasa stanuje i po Francuskoj, osobito u gorskim krajevima Francuske. Prema tome opstoji i dosta velika razna srodnost bar južnih Nijemaca s Francuzima. Ono, što jače razlikuje Francuze od Nijemaca, to je činjenica, da su naročito južni Francuzi mješavina s mediteranskom rasom ljudi, t. j. s crnomanjastim veselim lijepim južnjacima, koji stanuju po zemljama na sjeveru od Sredozemnoga mora. Nijemci su se s tom rasom miješali veoma malo. Na drugoj su strani opet istočni Nijemci mješavina Germana sa Slavenima, koji su pod njemačkom vlasti naučili njemački jezik.

Međutim da bi obadva naroda Francuzi i Nijemci, mogli živjeti u miru jedni uz druge, pokazuje Švajcarska i Belgija. Belgijski su Flemi podrijetlom uglavnom donjonjemačko pleme, i to potomci onih Franaka, koji su u prvim vjekovima poslije propasti zapadnoga rimskog carstva osnovali pomalo najjaču državu zapadne i srednje Evrope.

Tek je 20 godina prošlo iza strašnoga svjetskoga klanja, a mi smo postali svjedoci novog užasnijeg rata i to upravo između Nijemaca i Francuza. Budućnost će pokazati, kakve će to posljedice imati ovaj rat za položaj tih dviju velikih narodnosti.

Hrvatsko hodočašće s preuzv. g. drom Alojzijem Stepincem na čelu ponijelo je Sv. Ocu Papi XII.

Slika desno:
NAPETI MOMENAT
U AEROPLANU

Foto Ufa

Snimanje ratnih strahota iz aeroplana

Koliko puta smo gledali u filmovima namješteni rat. Iako je sve to bilo samo namješteno za filmovanje, ipak je u nama ostavilo utisak teške stvarnosti i straha, da se to ne bi gdjegod dogodilo u zbilji. Nažalost to se sve zbiva, i danas već ima mnogo tisuća metara filma, koji je snimljen na licu mjesta u sadašnjem evropskom ratu.

Operateri filmskih poduzeća, dodijeljeni vojničkim odjelima ili kao zastupnici svojih poduzeća, izlažu svoje živote ratnim opasnostima, da uzmognu snimiti sve strahote, što se događaju u ratnim područjima.

Operater Bleeck-W. sam priča o svojim filmskim snimanjima na fronti:

»U početku sam ja bio jedini filmski operater, koji je u kabini jednog bombaša učestvovao u svim njegovim letovima na fronti. Sedam puta u četiri dana sukobili smo se do sada s neprijateljem. Kao operater letim sasvim razumljivo u posve regularnom bombašu, koji ima svoj vojnički nalog jednako kao i svaki drugi bombaš. Kao peti čovjek snimam uopće sve, što dođe na dohvat kamere. Ovdje se međutim moram iz razumljivih razloga odreći svakog inače tako često poduzimanog pokusa, da s kamerom napustim samu kabinu aeroplana. Često puta snimamo na terenu pod zaštitom oklopljenih kola, kao i s krovova kuća događaje metar po metar. Dakako da se uvijek nalazim u prvim redovima vojske.

Najjači utisak čini na mene kod svakog leta nepredočiva hladnokrvnost letača, njihova velika sigurnost i bezuvjetno povjerenje u pouzdanost čovjeka i stroja. Obranbeni pokušaji neprijateljske zračne obrane ili napadaji stranih lovaca nisu u stanju kod njih prouzročiti ni najmanju nervoznost. Kratak sporazum između osmatrača i pilota i već je spretni hladnokrvni manevar odnosni aeroplan izveo iz svake neprijateljske vatre. A to je moguće samo zato, što se svaki pojedini od njih u uvjerenju bezuvjetnog drugarstva može osloniti jedan na drugoga.«

Bez i najmanjeg uzbuđenja, dakle upravo tako, kao da se radi o nečem, što se razumije samo po sebi, otišao je Bleeck-W. iza svog pričanja na svoju dužnost.

I tog operetera pozvala je poslije kratkog razgovora s nama dužnost opet natrag na frontu. Ono, što se u današnjim teškim danima traži od filmskih operatera na ratištu, moći će se sasvim prosuditi tek kasnije poslije stanovitog vremena.

Kako su se razumjeli

U stara vremena, kada su u Krajini uredovala samo njemačka gospoda, dođe baja Šima sa svojim sinom liječniku, da mu ovaj izda svjedodžbu, da je sin tjelesno i duševno dobro razvijen. Gleda doktor sina, ogledava ga sprijeda i straga. Nu čini mu se da je dječak još slabo uzrastao, pa će Šimi:

»Mein Freund, tvoja sin ne rast.«

Začuđeno ga gleda baja Šima, čisto ne vjeruje svojim ušima, pa će onako zatežući:

»Ha, šta velite?«

»Ne rast, tvoja sin!« ponovi doktor.

»Ta... Bože mi prosti... ima on kod popa i krsni list,« odgovori Šima još više začuđen i mucajući.

»Jawohl, jawohl! aber, lieber Freund, on je ne rast! Rasumiš: ne rast!... Jawohl!«

»E pa dobro, gospodine doktore, ako si ti vol, moj sin ipak nije nerast!« razljućeno odgovori baja Šima te ode sa sinom.

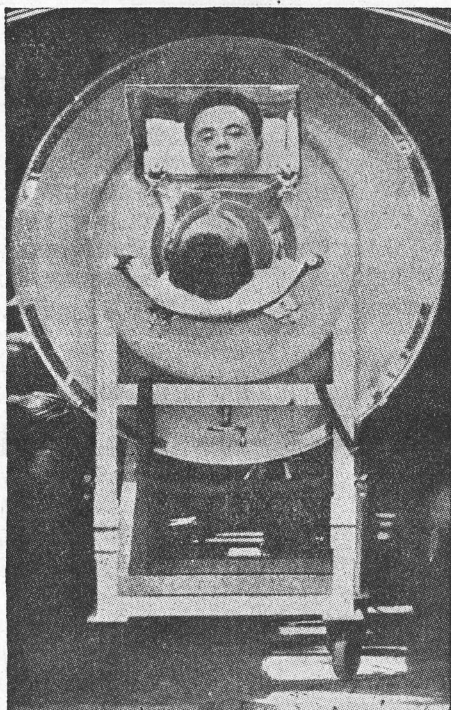
Ave Maria

Napisao Imbro Polgar

Nebo je zastrto gustim, tmastim oblacima, punima kiše. Vihor mahnito zviždi ulicama milijunskoga grada. Tu i tamo padne već po koja krupna kaplja kiše. Iz daljine čuje se tutnjava najprije tiho, onda sve jače i jače. Čini ti se kao da neprijateljski topovi gruvaju na grad.

Grmljavina se sve više približava. Premda je tek podne, gradom je zavladala neka teška polutama,, koja guši, koja napunja grozom.

Najednom strašni pljusak prekine tu groznu, grdnu tišinu, punu iščekivanja, a ispresijecanu tek rikom dalekih gromova. Voda se iz oblaka bujicom lijevala. Kaplje kiše, velike kao grašak,

FRED SMIT, ČOVJEK SA „ŽELJEZNIM PLUĆIMA“.
Sin američkog miljardera Fred Smit bolestan je na dječjoj paralizi. Za njega je načinjen posebni aparat za disanje i kretanje, izvan kojega ne smije boraviti više od 2 min. Bio je ove godine i u Lurdu, ali nije ozdravio tjelesno nego je primio velike duhovne milosti. Nedavno se Fred Smit i oženio

izgledale su u prvi mah kao komadi leda. Te vodene kuglice padale su na pločnik te se raspršivale u bijeloj pjeni. Ulice su za tili čas bile vodom pokrivene.

Ono nešto ljudi, što još za vremena nije umaklo, brusilo je pete, da što prije dođe do kakvog tramvaja ili se stislo uz vrata velikih palača. Među ovima našao sam se i ja. Kišobran sam zatvorio. Kod takvoga »tuša« bio je on posve nesposoban, da vrši svoju redovitu zadaću.

Iz svoga zakutka promatrao sam život oko sebe. Automobili su išli, nisu jurili. Zaustavljao ih je užasni vjetar, koji je tako nemilosrdno udarao o njih krupnim kapima kiše, da bi ovi od časa na čas gotovo stali. Prolaznika više nije ni bilo; sve se je sklonilo kojekuda.

Pod mojim nogama valjao se Dunav nabujao, silan, blatan, a na brijegu s protivne strane okupili se crni, gusti oblaci oko bijelih zidina Citadelle. Odavle bi od časa do časa jasna munja prosjekla tamnim nebom i tmastim oblacima. Odgovor je bio: strašna, a mukla tutnjava, koja kao da dolazi iz podzemlja.

Sve se više zamračivalo. Već sam jedva nazrijevao Elizabetin most, koji je bio tek 100 koračaja udaljen od mene. Voda iz onih tamnih gomila oblaka rušila se u potocima na grad.

Pogledam na sat: 12 sati. Morao bih sada kod ujaka biti. Neodlučno sam stajao. Zurio sam nijemo u one krupne kaplje, koje su tako mahnito udarale o pločnik. Ipak! Učinilo mi se, da pljusak jenjava. Sad ili nikad!

I već sam, zguren pod kišobranom, grabio prema Elizabetinom mostu. — Ali, eto opet jada! Bio sam tek nekih desetak metara udaljen od svog cilja, kad li kiša udari nanovo podvostručenom jačinom. Moj se kišobran svijao pod teretom silne vode.

Eto me kod mosta. Još malo! Sada valja niz ovo nekoliko stepenica i eto me u t. zv. »srednjogradskoj« crkvi.

Gle! Ko bi mislio! Crkva je puna!

Pošao sam u jednu od zadnjih klupa. Svećenik je na oltaru svršavao sv. misu. U crkvi je vladala tama — tiha, smirena, pobožna. Onaj mrak probijali su snažni zvukovi orgulja.

Uzeo sam krunicu. Počnem se moliti. Glasovi kao da su utihnuli. Dignem glavu. Svećenik sa oltara davao je posljednji blagoslov. Izgovarao je polagano, mirno, svečano.

Tihi zvukovi orgulja posve zamriješe. A onda, oh, onda?!

Ljudi su ostajali na svojim mjestima. Činilo se kao da nešto očekuju.

Ja sam nizao zrnca svoje krunice jedno za drugim. Najednom začujem gore, iznad sebe lagani, tihi, dostojanstveni, nježni, meki sopran: »Ave Maria!«

Uz kraljevsko glazbalo orgulja čuje se violina. Ona kao da plače, kao da plače od ushićenog hvalospjeva, smjernog poklona, bolnoga kajanja, žarke molitve nebeskoj Majci.

Pustim krunicu na klupu. Glava mi se spusti među dlanove. Slušao sam: » . . . gratia plena.«

Divni sopran uzdizao se u visinu, kao da hoće doprijeti do kraljevskog prijestolja One, Zaručnice Duha Svetoga; zatim se je spuštao duboko, duboko, kao da želi označiti neizmjernost i dubinu milosti One, Majke Božje.

Više nisam znao za sebe, za onoga, čija su koljena klečala na tvrdom klecalu, za onoga, komu su hlače bile pokisle. Bio sam gore, ondje, kamo su me uzdizali topli zvukovi orgulja, ondje, kamo me je zanio predani, nježni glas violine.

Klečao sam nijem. A pjesma poklona, ljubavi, prošnje zanosno se uzdizala premo Njoj, našoj Majci: »Dominus Tecum, benedicta Tu in mulieribus!«

Ovdje kao da su orgulje zastale, violina kao da je za časak zanijemila, a glas kao da nije mogao dalje od svetoga strahopočitanja. A onda, kao da ih je nebeska Majka sve skupa ohrabrila, započeše veličanstveno, mirno: »... Et benedictio fructus ventris Tui Jesus.«

Pjesma stvorenja i stvorenog izvijala se puna strahopočitanja, kao što je puna smjernog poklona pjesma serafina i kerubina, kad u dubokom poštovanju pjevaju svoj: »Sanctus« pred prijestoljem Svevišnjega.

Došao je čas prošnje. Orgulje su tiho pratile onaj čisti, jasni sopran, koji je nježno izvijao riječi pohvale Majci Božjoj i Majci našoj. »Sancta Maria, Mater Dei.« Violina je svojim osjećajnim zvukovima divno stapala u skladu cjelinu brujanje orgulja i onaj visoki glas, koji se dizao sve više gore, u eterske visine, do Nje, naše Majke.

Klečao sam ushićen, a uzet; srce mi je govorilo, pjevalo, kliktalo, a usta su mramorkom šutjela; dah mi je stao.

»Ora pro nobis, pro nobis peccatoribus,« dizalo se sa visina gotskoga hrama. Glas je titrao od ponizne, pouzdane, predane molitve. Kao da je govorio: »Ti, Majko, Ti možeš sve, uistinu sve svojim zagovorom! A vidiš, kakvi smo mi — jadni grješnici. Moli za nas, Majko, naša draga, dobra Majčice!«

Pred očima kao da mi se maglilo. Ćutila, kao da su mu omrtvjela. A iznad mene glas je pjevao dalje: »... nunc et in hora mortis nostrae. Amen.«

Iz eterskih visina glas je padao. Padao je polagano, blago, da se završi ne u očajnim basovima, nego u stalnoj doduše, ali predanoj spoznaji, da svi jednom trebamo završiti svoj tijek zemaljskoga života. I kao da hoće nanovo da zasvjedoči svoju predanost u volju Božju, glas je ponovio još jednom više, vedrije, veselije: »Amen.«

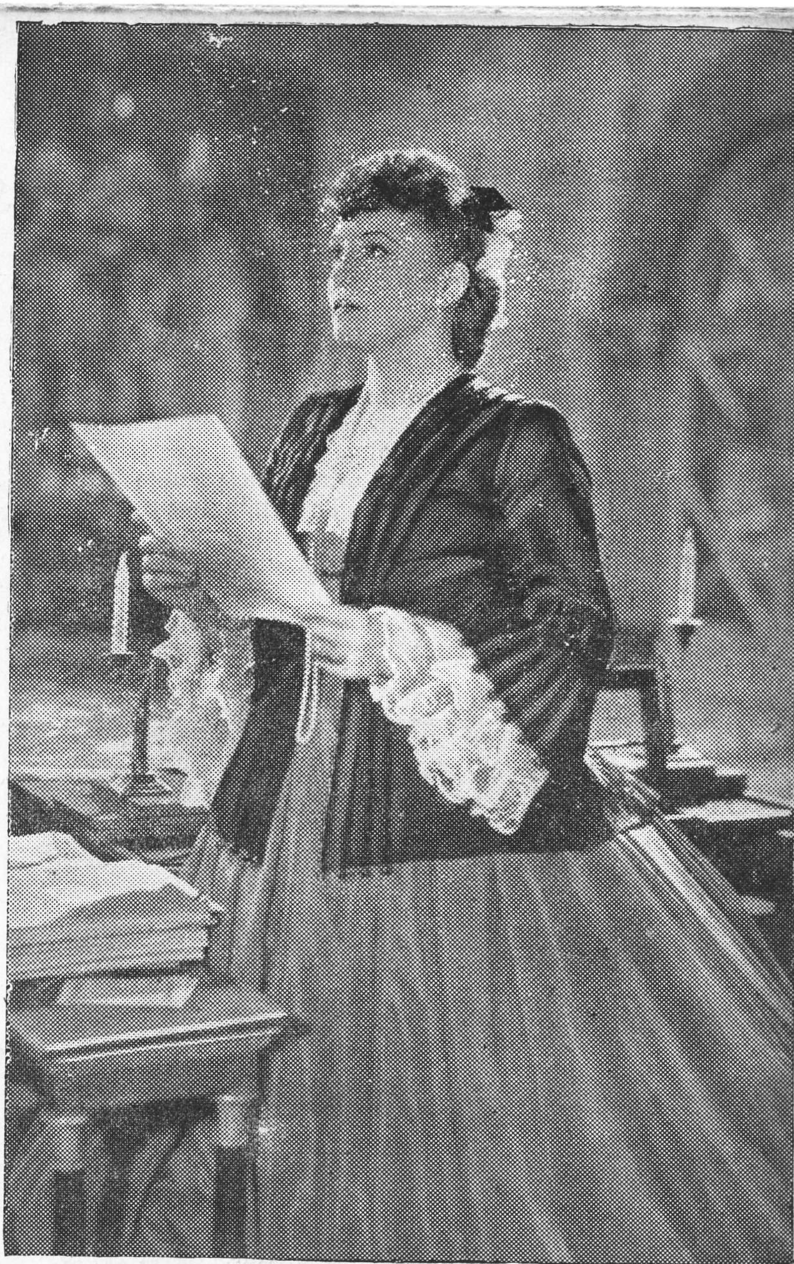
Tiha melodija gubila se i zamirala kroz pobožni, sveti polumrak u tišinu Božjega hrama, da utihne napokon posve: »Amen.«

Bio sam posve omamljen. Klečao sam još neko vrijeme mirno, kao da nema života u meni i kao da sve u meni bukti i plamsa životom.

Ljudi su izlazili. Crkva je već bila gotovo prazna. Digao sam se i ja. U ušima mi odzvanjaju skladni, uzvišeni, nebeski zvuci: »Ave Maria... Sancta Maria... ora pro nobis.«

Zamočim ruku u škropionicu. Prekrižim se. Pogledam na oltar. Pokleknem. I tada iznenada probije nutarnji život svom svojom snagom... Bio sam u onaj čas tako silno oduševljen, tako ganut, tako dobar...

Izašao sam iz crkve. — Nema tame! Sve je svijetlo! Gusti, tmasti oblaci, puni kiše raskidoše se i nestadoše. Nad gradom smješkalo se sunce vedro, jasno, veselo. Kapljice kiše bljeskaju se na travi u tisuću divnih, rajskih odsjeva. Zrak je čist, svjež. Sve odiše svježinom, mladošću, srećom. Niti traga kakvim gromovima, kakvoj munji, grmljavini. Sve je smireno, puno ljubavi, pobožnosti.

JEDNA ARIJA OD ČAJKOVSKOG

Prigodom 100-godišnjice rođenja velikog ruskoga glazbenika Čajkovskog snimljen je s njegovom glazbom poseban film „Simfonija života". Ovo je prizor, gdje Zarah Leander pjeva jednu ariju u tom filmu ***Foto Ufa***

Na brdu s protivne strane sjali su se zidovi Citadelle čisti, bijeli, okupani jasnim zrakama sunca.

Jedino Dunav nosi mutnu vodu u svome krilu; nosi je, nosi, da ukloni sve što nije čisto.

Nestalo je svaki bure, svake oluje. Sve pjeva, moli, klikće. Sve gleda gore, u plavetilo neba, gore, odakle se smješi Ona, zaogrnuta plavim, nebeskim plaštem.

*

Dignem glavu, uprem oči gore, u plave, eterske visine neba, a iz grudi probije se samo od sebe snažno, silno, a opet nježno, blago: »Ave Maria.«

Srce naše stare Bosne

Napisao Husejin Đikić

Nema tu mehraje silne i široke, to jest zelene nedogledne tratine, koja je opjevana u narodnoj pjesmi i koju si čovjek stranac s ravnice redovito dočarava. Nego je sve planina zelena, ali i kamenita, s mnogim obroncima otegnuta u duljinu i širinu, puna bogatstva golemoga, od koga će koristi biti svakome, tko ruku ispruži u bližoj i daljoj budućnosti. Majevica planina je istina i zemljom popločena, i zelenila je puna, i šume javorove, klenove i borove. I kukuruz, pa i pšenica, na njoj rodi. Ali planinski seljaci u okolici Tuzle zakopaju negdje u svojoj njivi deset ašova u dubinu i već nailaze na kameni ugalj.

Rudno blago. Majevica je najbogatija planina bosanska, a njezini rudokopi i ugljenici predstavljaju neiscrpno blago, tako da je s pravom srbijanski novinar Grigorije Božović rekao jednom zgodom, da je Majevica i sav onaj kraj oko Tuzle, »naš budući Ruhr«. Mislio je on to doduše sa svoga stanovišta, a mi mislimo, dakako, znatno drugačije.

DJEVOJKE U TUZLI

Koturajući se cestom čovjek mimoilazi mnoga drvarska skladišta, vuče se pored uske bosanske pruge, kraj potočića i mnogih zaselaka. Pa najzad prolazi cesta kroz Lukavac, gdje se puše mnogi dimnjaci tvornički, ponosno uzdižu mnoge kuće zidanice, nove, obijeljene, s crvenim krovovima, što se umiveni sjaju s kišice netom prestale. No i Lukavac i svi šumarci, što se prostirahu uz cestu, prođoh da ih ostavim za kasnije raspredanje, pa ujurih u Tuzlu, najednom kao iz topa izbačen.

Tuzla! Srce stare Bosne, grad neobične živahnost i izanimljivosti, drugo Sarajevo s licem, koje je i evropsko i istočnjačko, starinsko i tursko. Grad broji po popisu iz g. 1931. — 16.711 stanovnika, koji broj se naglo uvećava, jer se i grad, kao najvažniji trgovački centar stare Bosne naglo razvija i spada besumnje u red onih gradova, koje očekuje lijepa budućnost. Od svih znamenitosti Tuzle najznamenitija je njezina okolica, rudnici i njihove naprave, zatim brojne male banje, kiseljaci, a tuzlanska slana banja poznata je na daleko radi svoje velike ljekovitosti. Divni su ti pejsaži s ledenim izvor vodama, gdje se priređuju teferiči uz svirku tambura i snažnu pjesmu zanosna momačka grla.

Život u Tuzli. Sam život tuzlanski, zanimljivost je svoje vrste. Ti ljudi u njemu, ta muslimanska većina, te žene, što se postepeno moderniziraju, pa ih tek susrećeš ulicom dvije po dvije, gdje jedna zakrinkana, a druga obučena po posljednjoj pariskoj modi (našminkana i podrezane kose), prolaze nasmijane u razgovoru. Pa onda opet čaršija, tipična bosanska pijaca, na kojoj se kroz rijetku maglicu motaju prodavači saleba, vrućeg jesenjeg pića, pečenih kukuruza i bundeva, a po dućančićima, iza brijega jabuka, krušaka i mnoge druge sitneži šmrcaju prodavači.

Čaršiji je okrenuta leđima omalena katolička crkvica. Jer su katolici brojem na sredini između muslimana i pravoslavnih. A na gusto su poredane kavanice i kavane, gdje se uvijek nađe skup besposličara. Pa pored crkve moderan vrtni restoran obasjan jesenjim suncem bruji od žagora glagoljivih gostiju. Iz prostorije istrkuju konobari s čistim bijelim pregačama, a megafon raznosi po vrtu pjesmu iz radio aparata:

Davno je bilo to,
U mjesecu maju . . .

Bariton nevidljiva pjevača treperi kroz sitna srca kikotavih djevojčica, pa se trune osmijesi, zvone čaše i sablje časnika, salijeva se žuto piće u grla junačka.

Polazim dalje praćen baritonom neznanog delije, koji te, pun i zvonak iz daljine doista opija:

Ja nekoga volim,
Ja nekoga ljubim . . .

Tu je velika realna gimnazija, jedna od najstarijih srednjih škola u Hrvatskoj, pa vojnička komanda, oficirski dom i pošta velika, prava gradska pošta, pred kojom stoje automobili, meškolje se mnogi građani i zvrndaju telegrafski aparati.

Opet mnogi prolaznici, starčići, mlade žene i smijeh, pa zatim trgovine u dugome nizu, knjižarski i fotografski izlozi, modra slastičarna, u kojoj se osmjehuje ljubezna Čehinja, neobično okretna u svome zanatu, da ničem ne zaostaje za svojim zagrebačkim kolegama. Ulicom prolaze automobili, kola, pješaci. Na trg su prispjeli planinski seljaci, visoki, suhi, svaki nosi tovar drva na bijednom konjčetu, pa obilazi okolo i nudi drva na prodaju, za nekoliko dinara, i opet ne može da proda, jer mu nude još manje od malo, a čovjek je prešao desetke kilometara, sve radi nekoliko dinara. Po gdjekoji proda, ali se poneki nađe pa od prkosa otjera tovar natrag, opet pješačeći, opet se znojeći po žezi i suncu. Toliki je prkos u Bos[illegible] da više put zbog prkosa ljuto stradava i pati.

Na ulicama Tuzle trguje se svuda. Pa ipak je trgovački prosperitet posljednjih godina krenuo

nazad. Ljudi se vrzu, trče, muče se, ali nema više onih novaca kao prije, sve je to u manjemu opsegu, jer je nastalo novo vrijeme, a Tuzla je pored sveg svog širenja ipak zaostala spram brzog vremena. Ono nekoliko tvornica jedini je spas ovoga grada. I planina Majevica mnogo znači za razvoj mjesta. Ali sve je to još uvijek premalo za grad, koji će kroz kratko vrijeme namiriti dvadeset hiljada stanovnika.

Tuzla gravitira Zapadu. Inače je Tuzla zaboravljena od svijeta, jer s njime nema dobre i suvremene veze, a to je ono što njezin procvat najviše koči. S jedne strane imade željeznicu, koja je premalo, kad se uzme u obzir da Tuzla teži upravo protivnoj strani, to jest, — ona gravitira Zapadu, odakle se u nju teško dolazi. S Brčkom je Tuzla povezana vrletnim planinskim putom, koji prelazi najviše vrhove planine Majevice, teče kroz veoma osebujan i romantičan kraj, a tim putom saobraćaju dnevno autobusi, koji u nikome slučaju ne mogu nadomjestiti željeznice. Već i radi svoje skupoće, a i radi nemogućnosti otpremanja silnih zaliha voća i ostalih produkata.

Kroz Tuzlu teče rječica Jala, zbilja jalova voda i neznatna. Nedaleko Tuzle nalazi se rudnik Montanika, planinsko naselje Gornja Tuzla, te solana Kreka, najveća zaliha u cijeloj srednjoj Evropi

Zanati su u Tuzli propali prilično i potisnuti su kao i svuda industrijskim produktima, koji se dnevno sve više množe. Životne prilike i nestašica novca pogoduju razvoju industrije, koja baca na tržište robu slabe kvalitete, ali zato niskih i najširim slojevima pristupačnih cijena.

Mentalitet Tuzlanaca. Što se tiče ostalih oznaka tuzlanskog života konfesionalne razlike ne igraju ovdje na sreću veliku ulogu. Žiteljstvo muslimanske vjeroispovijesti najbrojnije je. Muslimani su sve bogati ljudi, a iza njih dolaze pravoslavci. To su dvije najtrgovačkije kaste, vrsta ljudi mnogo slična u svome mentalitetu, špekulantskom koprcanju i neobičnom svojstvu snalaženja u svakoj situaciji. Ali zato su katolici ono najbitnije i najetičnije, ono što čini srž grada, vrijednost s moralnog stanovišta ocjenjivanu.

Rudnik soli. Razgledavši mjesto, prešao sam u okolicu. Rudnik soli Kreka nalazi se nedaleko samog mjesta. Ovdje se kopa kamena sol, dočim je na još jednom mjestu, kod Simina hana, drugo nalazište, gdje se nalaze veliki bunari, iz kojih se crpi slana voda i u narodnim ukuhavaonama prerađuje u odličnu kuhinjsku sol.

Ime same Tuzle nastalo je po toj toliko obilatoj solnoj produkciji još u doba Turaka, prije kojih se je grad nazivao »Soli«.

Glavni predjeli su solane na ovome mjestu blizu grada, zvanome Kreka. Tu se u velikom nizu raznovrsnih građevina, u zakučastim prostorijama, laboratorija i iskuhaona vrzu mnogi inžiniri, nadglednici, radnici, svaki u svom odjeljenju, njih oko 300 na poslu, a 600, koji će ih zamijeniti. Svih 900 ljudi posluju u tri radne stope. Posao se odvija brzo, upravo filmski zanimljivo.

Sol je izvrsna po slanoći i tečnosti. Solanu sam razgledao kao neki filmski žurnal. Vidio sam mnogo i sve je to teško u tančine opisati, jer se nema šta. Posao je to, koji je zanimljiv najviše po rezultatima, jer su računi monopolske uprave o dobiti još najljepši i najzanimljiviji, a inžiniri svi od prilike pravoslavci na čelu sa Živojinom Popovićem smješkaju se bezbrižno nad mnogim kemijskim formulama, kojih čeprkanje donosi »uhljebljenje«.

Solni bunari tuzlanski su po kazivanju solskih stručnjaka upravo neiscrpivi. Pa se i pored te vodene mase, koja daje 40 posto čiste soli, nalaze i mnoge podzemne naslage, koje se vade iskopavanjem. Dobivena sol je bijela, sniježno nježna i milovidni kristalni komadi izazivlju osmijeh za-

STARI TUZLANAC SA ŽENOM

dovoljstva. Bregovi tuzlanski tek su početi sa iskopavanjem i prema informacijama upućenih, čim se načme sa velikim bušenjem i kopanjem ove soli, bit će je toliko da ćemo moći podmiriti gotovo svu srednju Evropu. A to veliko vađenje počet će još ne dugo po završenju svih priprema na terenu.

Pa kada ne stigoh pogledati ugljeni rudnik Montaniku zbog večeri, koja se spuštala, pogledah još toranj iz predratnih dana na mjestu, gdje ga je podigla još Austrougarska, a gdje su se vršila već često puta pokusna bušenja i istraživanja po najboljim tadanjim geolozima. U jedan mah došlo se do nafte, ali nedostatak naprava zapriječio je daljnje radove. Ovi su danas pogotovo nemogući, jer zahtijevaju milijunski trošak. A konačno glavno je da je ona tu pa neka čeka bolje dane, koji možda i nijesu neizmjerno daleko . . .

(Nastavak na strani 617.)

HITAC U TAMI

ROMAN O TAJNI JEDNOG UMORSTVA — NAPISALA ANA HRUŠKA — PREVODI V. S.

(Nastavak)

Lidija je začuđeno zanijekala glavom i rekla, da ne može razumijeti, kako otac može uopće doći na tu pomisao. Ona nije izašla, nego je ležala u svom krevetu i spavala.

Major je odahnuo. Činilo mu se nemogućim, da bi njegova kćerka mogla tako otvoreno lagati.

Tada mu je palo napamet još nešto. Zapitao je Lidiju, ne poznaje li nekoga gospodina, koji tako i tako izgleda, i opisao joj ubicu, kako mu ga je prikazao Hempel.

Ovo je pitanje proizvelo neočekivan dojam na mladu udovicu. Lidija se stala tresti, njene se oči široko otvorile, izraz tjeskobe i straha prešao je preko njena poblijedjela lica. Pri tom je uzdignula ruke, kao da se želi od nečega obraniti.

»Ne . . . ne . . .« promuca ona tiho.

Kad je međutim major prestrašeno zapitao:

»Lidijo, ti dakle poznaješ takvog čovjeka, zar ne?« ona se potresla i odgovorila bez oklijevanja: »Ne . . . ne . . . ne . . .«

Zapitao ju je još jednom, ali je Lidija, koja se posvema smirila, ostala kod svog ne.

Major nije znao što da misli. U sebi je osjetio nemir, kojega se uzalud nastojao otresti.

Pola sata kasnije donio je majoru trhonoša malen omot. Kad ga je otvorio, našao je unutra knjigu: »Hipnotizam i slična stanja sa stanovišta sudske medicine od dra Gilles de la Tourette, s predgovorom profesora Charcot-a«. Silas je priložio nekoliko redaka.

Naveče je major proti svom običaju čitao ovu knjigu duboko u noć. I kad je daleko iza ponoći ugasio svijetlo, bilo mu je, kao da se pred njim otvorio svijet, o kojemu dosada nije imao ni pojma . . .

Kad je Silas Hempel sutradan došao po majora, da se zajedno odvezu put vile Lotos, našao je staroga gospodina u najvećem uzbuđenju. Major mu je predao zgužvan i ponovo brižljivo izglađen listić.

»Ovo sam danas, dok sam temeljito pretraživao Lidijine stvari, našao u kutu jednog ormara. Papir je bio zgnječen i bačen. Tako je to čudnovato . . . čitajte sami . . .«

Silas je čitao na pisaćem stroju pisane retke.

»Ako želite doznati, ko je ubio vašega muža, dođite u Alwingerovu vilu Lotos. Ondje vas očekuju u 9 sati naveče.

Za ovo pismo i vaš posjet ne smije nitko doznati. Nepoznat prijatelj.«

»Što ćete vi na to?« upita major uzbuđeno.

»Da imamo razloga, da što prije upoznamo tog nepoznatog ‚prijatelja'! Zar ne, vi više ne sumnjate u to, da je vaša kćerka bila u vili Lotos?«

»Iza što sam našao ovo pismo, ne mogu se više nadati, da je moguća kakva zamjena lica, premda si ne mogu razjasniti . . .«

»Mi ćemo razjašnjenje naći po svoj prilici u vili Lotos. Moj auto čeka dolje. Jeste li spremni, gospodine majore?«

»Da. Pođimo.«

I pošli su. Usput razgovarali su o knjizi, koju je majoru poslao Silas i koja nije u onoga pobudila samo najveće zanimanje, nego i toliko poučila, da je Hempelova predmnijevanja o nalozima, danima u hipnozi, bar u načelu priznao kao moguća.

Konačno su prispjeli na cilj.

Vila Lotos ležala je nekoliko po strani od pokrajinske ceste ispod visokih stabala, koja su joj već za bijela dana davala mračan izgled. Sada u tmici izgledala je upravo strašna.

Auto i šofera ostavili su na cesti i uputili se pješice prema vili. Dva prozora s lijeve i desne strane ulaznih vratiju bila su rasvijetljena, ali su na njima bile guste zavjese od zelene svile, pa se nije moglo vidjeti, što se u kući dešava.

Kućna vrata su bila izrađena iz teške bukovine i urešena lijepim izrescima. Na vratima je mjesto zvonca bio zvekir.

Tek što je Silas Hempel udario zvekirom po vratima, ugasilo se svijetlo s desne strane.

Silas, koji je pažljivo promatrao kuću i njenu okolicu, zapitao je majora, nije li već bio ovdje.

»Ne,« glasio je odgovor. »Samo moja žena i kćerka bile su katkad kod Alwingenovih. Koliko se sjećam, bile su jedamput ili dvaput pozvane na čaj.«

»Čudim se, što ovdje na samini ne drže psa.«

»Doista. Međutim znadem, da su Alwingenovi prije imali ovčarskog psa, koji je nadaleko bio poznat radi svoje opakosti i divljine. Moja žena veoma ga se bojala, premda prijateljima kuće nikad nije ništa učinio nažao. Po svoj prilici su ga prodali ili je crknuo.«

Međuto se iznutra čuli koraci i vrata su se otvorila. Pred začuđenim posjetiocima stajala je neka crnkinja zlorado smješeći se. Major se nikako nije mogao sjetiti, da bi mu žena i kćerka ikada nešto spomenule o nekakvoj crnkinji kod Alwingenovih.

Međuto joj je rekao, da su došli ka gospodinu i gospođi Alwingen na razgovor te žele biti najavljeni. Pri tom joj je predao svoju posjetnicu.

Starica ga je bez razumijevanja gledala i mućkajući crnom glavom konačno rekla:

»Ništa ovdje biti... ništa ovdje biti gospodin Alwingen! Ovdje biti samo gospođica Foster i gospodin Charlie... ali gospodin Charlie izaći.«

Major i Hempel zbunjeno su se pogledali. Zatim je Hempel rekao:

»Dobro, onda nas najavite gospođi Foster.«

Crnkinja je još uvijek mućkala glavom i kesila se.

»Gospođa Foster ne primiti strani čovjek. Gospođa Foster biti Francuskinja i ne znati njemački govoriti, kako znati Sally.«

I već je htjela zatvoriti vrata, ali je Hempel žurno podstavio nogu.

»Eh, tako to ne ide, gospođo Sally! Mi moramo govoriti s gospođom Foster! Kažite to vašoj gospodarici, a kažite joj i to, da ćemo s njom vrlo rado razgovarati francuski, ako ne zna dobro govoriti njemački.«

I pri tom je snažno pritisnuo vrata i s majorom unišao u predsoblje.

Sally se više nije kesila, nego je nestala na lijevo iza nekih vratiju.

Silas se približio majoru i rekao:

»Pustite, da ja govorim, i nemojte izdati, da sam od policije. Stvar može da bude i posve nedužna, ali mi moramo pod svaku cijenu doznati, kakvi ljudi stanuju ovdje mjesto Alwingenovih i kako je nastala ova promjena lica.«

Tada se ponovo pojavila crnkinja.

»Gospođa Foster moliti.«

XVI.

Crnkinja je majora i Silasa odvela u malenu elegantnu prostoriju za primanje, koja je sva bila u zelenoj svili. Na uglu sofe sjedjela je postara gospođa, odjevena u crnom baršunu s čipkama na poput srebra sijedoj kosi. Očitom suzdržljivošću je pozdravila došljake i začuđeno ih zapitala, čemu ima da zahvali za ovaj posjet, jer se ona ne može nikako sjetiti, da se ikad u životu upoznala s majorom pl. Marchstätten. Govorila je brzo, hladno, ali uljudno, iza što ih je prije zamolila, da sjednu.

Silas Hempel, koji je predstavljajući se izgovorio posve nerazumljivo ime, odmah je uzeo riječ. Izjavio je, da su došli, da govore s posjednikom vile Lotos u vrlo hitnoj stvari, i da su nemalo iznenađeni, što gospodin Alwingen i njegova obitelj ne stanuju više ovdje. Budući da je dotična stvar vrlo važna, nije su se dali otpraviti, jer su se ponadali, da će im gospođa moći razjasniti, kako se to dogodilo i gdje je sada gospodin Alwingen.

Silas Hempel je dobro znao francuski i toliko je ljubeznih riječi upleo u svoj govor, te gospođa Foster nije mogla, a da se nekoliko puta slatko ne nasmije. Njezin odgovor nije bio više tako hladan kao ispočetka.

KUŠANJE VINA NA MARTINJSKO VEČE

»Razumijem,« ona će. »Vi ste iznenađeni, što ste mjesto prijatelja ovdje našli posve stranu osobu. I to se jednostavno dade razjasniti time, da sam ovu vilu iznajmila, kad je gospodin Alwingen s obitelji otputovao u inozemstvo.«

»O — zar su Alwingenovi pošli u inozemstvo? Kada?«

»Već u rujnu. Čudim se, što vi kao njihovi prijatelji toga ne znate!?« glasio je porugljiv odgovor.

Silas se ugrizao za usne, ali je brzo rekao:

»I to razjašnjava se jednostavno time, što smo se gospodin major i ja tek nedavno vratili s većeg putovanja. Gospođa će shvatiti, da mi u to nijesmo mogli biti upućeni. Smijem li zapitati, gdje je potpukovnik pl. Alwingen sa svojom obitelji?«

»Koliko znadem, odlučili su proboraviti godinu dana u Parizu. Njihov ondješnji naslov nepoznat mi je. Ne vjerujem, da je poznat mojemu sinu, jer smo vilu iznajmili preko nekog ureda.«

»Šteta — mislim za nas. Sad naime ne znamo, kamo da se obratimo...«

Činilo se, da razmišlja. A zatim će:

»Zar će milostiva gospođa stanovati ovdje u vili za cijelog vremena odsustva Alwingenovih?«

»Toga naravski još ne znam. Ovisit će posvema o mojem sinu. On je liječnik, ali ne izvršuje svog poziva, jer se bavi samo znanstvenim radom i pokusima. Zato mu je potreban potpun mir i zato smo došli u Evropu.«

»Mislio sam, da ste Francuskinja.«

»Da. Rođena sam u Parizu, ali sam se udala u Ameriku. Moj je muž bio posjednik rudnika. Stanovali smo u New-Yorku, ali je Charlie — moj sin — učio u Parizu. Kad je Foster pred nekoliko godina umro, preselila sam se k sinu, koji je tada u Beču slušao predavanja o ginekologiji... ali oprostite..., to vas zaista ne zanima!«

»Naprotiv, svaki će vas sa zanimanjem i divljenjem slušati, milostiva gospođo. Vaš je glas kao glazba, a način, kako čavrljate, ushićuje!«

»Ali staroj se gospođi ne prave takvi komplimenti, gospodine..., oprostite, kako je ono vaše ime?«

»Glasvotter. Uostalom kako možete govoriti o starosti, tako dražesna gospođa...«

»Zar ne vidite moje sijede kose?« nasmije se gospođa Foster.

Hempel se nagne, kao da želi bolje vidjeti.

»Sijeda? Nemoguće, milostiva! Držao sam vas plavušom! Kad se još k tome uzmu u obzir ove lijepe oči, iz kojih sijeva vatra mladosti, i ovaj mekan, mlad glas...«

Gospođa Foster pomakne se s dohvata svijetla i promuklo nasmije.

»Dosta, dosta, gospodine Glasrottern,« ona će bijesno. »Govorimo o drugoj stvari. Gdje smo ono ostali?«

»Kad ste pošli u Beč k svom sinu,« odgovori Silas.

»Dobro. I odanle došli smo u G. Moj je sin trebao mira za rad — u novinama smo čitali oglas, da se mirna vila iznajmljuje za vrijeme od godine dana. Charlie je došao ovamo, da razgovara s posjednikom...«

»To jest s uredom, o kojemu ste govorili, da je posredovao. Ili sam možda ja loše razumio? Zar je dr Foster iznajmio vilu izravno od gospodina Alwingena? Tada bi ga lično poznavao i možda bi znao...«

»Ne, ne vjerujem. On mi je rekao, da je bio ured za posredovanje...« ona će bijesno i neustrpljivo i završi: »Ne, ja doista više ne znam! Konačno je i svejedno!«

Major je sjedio i prosto ga tresla groznica od bijesa i neustrpljenja. Što ima da znači ovo glupo brbljanje između Hempela i ove stare Francuskinje? Zar je detektiv došao ovamo, da joj udvara? Ono, što su htjeli znati, ovdje se nije moglo doznati — ili je što više odlaskom Alwingenovih prije dva mjeseca dokazano, da Lidija nije mogla biti ovdje. Čemu dakle ne odlaze?

Tada je Silas Hempel na najveće majorovo začuđenje rekao:

»Imate pravo, milostiva gospođo. Doista je svejedno! Upravo mi palo na pamet, da mi ne trebamo znati naslov prijatelja Alwingensa, jer nam u stvari, koja nas je dovela ovamo, ne bi mogao dati nikakve obavijesti. Samo kad bi ovdje stanovao, bilo bi to možda moguće. I upravo zbog položaja njegove vile htjeli smo se obratiti na njega.«

Hempel je prestao govoriti, kao da očekuje pitanje. Međutim gospođa Foster nije ništa zapitala. Zatim je detektiv nastavio:

»Možda biste nam vi, milostiva gospođo, mogli dati kakvo obavještenje? Kako nijesam odmah na to došao? Premda smo stranci te naša stvar ne može u vama pobuditi nikakva zanimanja, ipak sam uvjeren, da je vaša dobra ženska duša spremna pomoći i strancima, ako može. Varam li se?«

»Ne mislim... naravski ja sam spremna, da svakomu pomognem, ako... ali, što zapravo želite znati?«

Iz glasa gospođe Foster nije zvučila ni znatiželja ni osobita spremnost, prije lagana ljutina, što je bila prisiljena na ovo razjašnjenje.

Međutim se Hempel držao, kao da toga ne čuje, nego je živo nastavio:

»Čim vam razjasnim moj položaj, odmah ćete sami kazati. Neka moja mlada rođakinja pokazuje u posljednje vrijeme znakove poremećenja uma, koji se među ostalim očituju tako, da često nenadano nestaje — ponajviše naveče ili u noći — a da dosada nije bilo moguće ustanoviti, kuda ide.«

»Zar je o tome nijeste pitali?« Francuskinja će brzo.

»Da, ali ona ne će ili ne može se sjetiti, gdje je bila — da, da je uopće bila vani.«

Gospođa Foster sjedjela je nepomično. Na njenom se licu nije moglo vidjeti ni zanimanje ni dosada, jer je bilo posvema u sjeni zelenog zastora svjetiljke. Iza kratke šutnje začulo se iz te sjene pitanje:

»Kako ste došli na misao, da se o tome obavijestite kod Alwingensovih? Zar predmnijevate, da je vaša rođakinja prilikom ovih tajanstvenih izleta prispjela ovamo u vilu Lotos?«

»Nipošto! Što je htjela ovdje, pa da bi Alwingensovi i bili ovdje — budući da Alwingensove nikada nije voljela i s njima nije bila ni u kakvom dodiru? Ne, o tome se nipošto ne radi. Ja sam međutim nedavno od nepoznate ruke primio pismo, u kojem je rečeno, da je moja rođakinja više puta u noći bila viđena u ovom kraju i da s jednom od ovdješnjih vila stoji u vezi. Među ovima je jedna, koju pisac ne će da spomene, ali za koju znade, da se u njoj mnogo bave spiritizmom. Samo neka istražim i postat će mi jasno, gdje treba tražiti uzroke duševnog poremećenja kod moje rođakinje...«

»Spiritizam? Što je to?« prekine gospođa Foster Silasa Hempela.

On je začuđeno pogleda.

»Vi to ne znate, milostiva gospođo. Mislio sam, jer se upravo u Americi, a i u Parizu mnogo tom sljeparijom bave.«

»Nikad nijesam čula o tome! Pričajte dalje! Vi ste dakle istraživali...«

»Ne, jer mi za to manjka svaka mogućnost. Iz zemljopisne karte generalnog stožera samo znadem, da na tom području imade otprilike deset do dvanaest samcatih vila dijelom desno, desno lijevo od glavne ceste, ali ne poznajem niti jednoga od posjednika — osim potpukovnika pl. Alwingena. K ovomu sam htio, da dobijem potanje obavijesti. Mislio sam: ako stanuje ovdje, poznat će zacijelo posjednike ostalih vila, a sigurno nešto i čuti o njihovom držanju i radu. — Vi ste pitali, što je spiritizam. Na to vam, milostiva gospođo, mogu samo odgovoriti, da ja sam sve to držim za prevaru, pa se za to nijesam dalje zanimao. Kažu, da pri tom dozivaju duhove i od njih preko medija traže svakakve obavijesti. Tako se eto dade pomisliti, da neko mlado biće radi tih stvari štetuje na svom duševnom zdravlju.«

»Zacijelo postoji takova mogućnost. Ali ako od mene očekujete bilo kakvo obavještenje o životu i radu naših susjeda, bojim se, da ću vas morati razočarati. Ja naime o tome ne znam ništa, doista posve ništa! Ja sam stara gospođa, koja voli mir, koja napušta kuću samo zato, da se u vrtu odostraga malko kreće na zraku, te nema pojma o stanovnicima ovoga kraja ili o njihovu životu i radu.«

»A vaš gospodin sin? On je mlad i on je, a da i nije htio, morao mnogo toga vidjeti ili opaziti... na pr. da u ovoj ili onoj vili u noći dulje gori svijetlo... da ljudi hodaju ili dolaze...«

»Moj sin je učenjak, koji ne vodi brige o svijetu, nego je sav zadubljen u svoj studij. On malo izlazi... ali čekajte, baš sam se sjetila. Jednom mi je sin spomenuo, da u jednoj od vila ondje na okrajku šume često gori svijetlo cijelu noć. Međutim, koja je to vila, nije spomenuo, a ja ga za to nijesam pitala. Predmnijevam, da je on to samo opazio, jer njegova soba za rad leži desno od kućnog ulaza prema naprijed.«

‚Desno od kućnog ulaza', pomisli Silas, ‚to je prozor, gdje se ugasilo svijetlo...'«

Glasno je rekao:

»Mislite li, da bi vaš sin bio spreman da mi potanje naznači tu vilu?«

»Zacijelo — ako je kod kuće!« ona će pritisnuvši na električno dugme na stijeni kraj sofe.

Došla je Sally.

»Sally, zamoli mog sina, da dođe na trenutak ovamo.«

Sally je međutim odmah zamućkala crnom glavom.

»Gospodin Charlie ne će biti kod kuće. Gospodin Charlie već otići pred« — na prste je brojila, »jedan — dva — tri sata.«

Gospođa Foster je slegla ramenima.

»Očekivala sam. Upravo prema večeru, kad više ne može da radi kod danjega svijetla, obično polazi moj sin na šetnju i vraća se tek kasno kući.«

Hempel se dignuo. Major je slijedio njegov primjer s vidljivim olakšanjem.

»Najtoplije vam, milostiva gospođo, zahvaljujem na vanredno prijaznoj susretljivosti,« detektiv će. »Smijem li uz vašu dobrohotnu dozvolu upraviti nekoliko pitanja vašoj posluzi? Možda je netko od...«

»Pitajte, kolikogod hoćete, gospodine Glasrotteru. Bojim se samo, da ćete se razočarati, jer se sva naša posluga sastoji od Sallz i mladog sluge, koji obavlja teške poslove. Ali ovaj je nažalost gluhonijem. Sally,« okrene se crnkinji, koja je stajala na vratima, »zovi Jakova.«

Jakov je došao. Na njegovom okruglom crvenom licu bio je smiješak čovjeka, čije zadovoljstvo ovisi o tome, da li dobiva dobro i mnogo jesti. Čini se, da je ovdje bilo tako.

Ni na što, što mu se kazalo, nije odgovorio Činilo se dakle, da je doista guhonijem. Sally je na svako pitanje, koje joj je upravio Hempel, odgovarala keseći se: »Ja ništa ne znati.«

Hempel je još jednom zahvalio staroj gospođi na njenoj »velikoj ljubežljivosti« i zamolio je, da oprosti na smetnji. Zatim se zajedno s majorom udaljio.

XVII.

Kad su obojica prispjeli do automobila na cesti, major će ljutito:

»A sad mi razjasnite, zašto smo morali izgubiti tako mnogo vremena kod one stare osobe? Već nakon prvih izjava moglo se vidjeti, da ovdje nemamo što doznati..., što me zapravo veseli! Time je naime dokazano, da moja kćerka nije mogla biti ovdje, budući da su Alwingensovi već dva mjeseca odsutni.«

»Zar vi doista mislite, da ta okolnost pruža dokaz za to?« Silas će posjevši se u auto kraj majora i davši šoferu znak, da pođe.

»Dozvolite!... Doista ne mogu razumjeti, kako u to možete još sumnjati?! Ta jasno je...«

»Jasno je samo to, da vaša kćerka nije mogla biti kod Alwingensovih, budući da su ovi u rujnu otputovali. Ali mogla je biti kod Fosterovih!«

»Kod stranih ljudi?«

»Zaboravljate na pismo, što ste ga sami našli. Njime je potajni prijatelj pozvao gospodu Holcman u vilu Lotos. Zašto taj ‚prijatelj' ne bi mogao biti dr Foster i ovaj ubica? Sve, što smo upravo čuli i vidjeli, potvrđuje ovo mišljenje.«

Major je pogledao pratioca, kao da sumnja u njegov razum. Silas je međutim smiješeći se kimnuo glavom.

(Nastavit će se.)

Dobar tek

Juha od špinata. Skuhamo špinat, pasiramo ga. Napravimo svijetli zapržak na maslacu, dodamo nasjeckani peršun, malo bijelog luka i pasirani špinat. Zalijemo vodom, prokuhamo. Juha ne smije biti ni pregusta ni prerijetka. Kad je skuhana, razmutimo u nju žutanjak i dodamo pohani grašak.

Jabuke s kremom. 10—15 jabuka ogulimo i oprezno izvadimo sredinu. Složimo ih u šerpu u malo vode. Dodamo citronine kore, klinčića, cimeta. Kuhamo, da jabuke omekšaju ,ali da se ne raspadnu. Izvadimo ih, poslažemo u duboku staklenu zdjelu. U svaku metnemo malo slatkoga od višanja ili ribizla. Prelijemo kremom: 5 žutanjaka miješamo s istom težinom šećera i bijelim vinom, kuhamo na pari u gustu kremu. Dodamo tri lista razmočene želatine. To prelijemo preko jabuka. Ostavimo da ohladi.

Medenjaci. Načini se glatko tijesto od 1 kg brašna, 1/2 kg meda, 4 jaja, 30 dkg šećera, 1 žličica sode bikarbone, malo cimeta i klinčića. Od toga tijesta prave se kuglice, slažu se u dobro namazanu tepsiju. Na svaku se može utaknuti mandula ili orah. Peče se.

Z. L. P.

Kuhinjski kalendar

Studeni	
Petak **17**	Objed: Juha od graha. Krivi bakalar, zelena salata. Voće. Večera: Krpice sa zeljem.
Subota **18**	Objed: Govedska juha. Govedina, varivo krumpira. Jabuke. Večera: Hrenovke sa senfom.
Nedjelja **19**	Objed: Juha od kokoši. Kokoš s rižom i salata. Pita od jabuka. Večera: Od objeda.
Ponedj. **20**	Objed: Juha od kelja. Polpeti, restani krumpir, zelena salata. Večera: Polpeti od objeda. Čaj.
Utorak **21**	Objed: Juha od suhog mesa. Suho meso, varivo od kiselog zelja. Večera: Mozak s jajima.
Srijeda **22**	Objed: Juha od krupice. Sekeli gulaš. Voće. Večera: Vrganji s jajima.
Četvrtak **23**	Objed: Juha od mrkve. Dinstani odrezak od govedine, varivo od kelja. Voće. Večera: Teleća plućica na kiselo i kuhani krumpir.
Petak **24**	Objed: Juha od riže. Špinat, pofezni. Pečeni kesteni. Večera: Palačinke sa špinatom, zelena salata.
Subota **25**	Objed: Juha od krumpira. Ričet sa suhim mesom. Voće. Večera: Šunka sa hrenom. Jabuke.
Nedjelja **26**	Objed: Juha od vrganja. Rižoto s teletinom, salata. Večera: Nabujak od krupice sa sokom od malina.

Kućanstvo

KAKO SE PRAVE MEDENI LIKERI?

Dan po dan pa eto nam i Božića. Prastari je običaj našeg naroda, da na Badnjak i Božićne blagdane pije zamedljinu rakiju. Nu osim toga ne smije biti Božić niti bez orahovnjače i makovnjače zaslađene medom. Ima dapače kuća, u kojima se tih dana nalazi na stolu i med u saću. Dakle: Božić se bez meda ne može ni zamisliti. Pa i najveći sirotan nastoji da uz bolji zalogaj ima na stolu i nešto slatkog napitka.

Većina naših domaćica po gradovima i varošicama priređuje već u ljetu fino piće od raznog voća. Sve to one prave pomoću ruma, ili stare šljivovice, ili finog špirita i šećera. Mnoge su se u tom poslu veoma izvještile, pa znaju napraviti i po više vrsta likera. No vrlo ih malo ima, koje bi znale tako piće zasladiti medom, a ne šećerom; a ipak je voćno piće zaslađeno medom i zdravije i bolje od onog, zaslađenog šećerom. U današnje vrijeme, pošto je cijena medu malone jednako cijeni šećera, nije to piće skoro ništa ni skuplje, ili možda posve malo skuplje. Za pčelare, koji ne kupuju med, svakako je i puno jeftinije, ali je takov liker i puno prijatniji za piće.

Dakle pošto ih je malo, koje znadu, kako se pravi liker s medom, to sam ja naumio priopćiti taj način i u ovom listu. Radim ovako već odavna, pa svakome se dopadaju likeri s medom.

Da vidimo šta tome treba. Evo ovo: čista voda, čisti špirit, vrcani med i voćni esenz (voćni sok). Čista žesta (špirit) mora biti rektificirana, jaka 90%—96%; jer čim je jača, tim je liker finiji i bolji. Čista kišnica ili snježnica najbolja je. Svakako je bolja od bunarice ili potočnice. Krečna voda nije baš dobra, ali se i ona može upotrebiti prokuhana i procijeđena. Med neka je vrcan i posve čist. Voćni se sok (esenz) kupuje ili u špecerajskim trgovinama, ili u ljekarnama i drogerijama. Nalazi se u čvrsto zatvorenim bočicama. Ima ga puno vrsta kao: anisovac, alaševac, kruškovac, ribizovac, malinovac, benediktinac, trešnjevac, orahovac, i t. d. Možemo si ga dakle odabrati po volji.

Ja uvijek pravim po 2 l istoimenog likera, jer se i voćni sok obično nalazi u bočicama za 2 litre likera. Uzmem 5 dcl, rektificirane žeste, u nju uspem taj sok i ostavim preko noći. Sutradan uzmem čist — potpuno okalajisan lonac od 2 litre. Može biti i malo veći. U nj uspem 60 dkg meda, a na med nadolijem do 1.5 l vode. Pristavim na laganu vatru i pustim da se polagano kuha. Dok se kuha i dok se nad vodom kupi bijela žilava masa, dotle istu skidam s finom, gustom cjedilkom. To kuhanje traje više od pola sata, pa se tekućina prilično ukuha. Čim se prestane dizati pjena, medica je gotova, pa se ostavi da se razmlači.

Sad u dvije boce od litre razdijelim smjesu špirita i soka na jednake dijelove. Isto tako razdijelim i medicu. Ako boce još nijesu posve pune, onda ih nadopunim prokuhanom čistom vodom. Dobro ih i čvrsto začepim i spravim na hladno i tamno mjesto u smočnici ili podrumu.

Poslije nekoliko dana staložio se liker, ako je još što bilo u njemu. Nu da bude čišći, za to ga filtriram kroz posebni papir. Filtrirani je liker čist kao suza.

Čim liker duže leži, tim je finiji i ukusniji.

Tko želi piti jači liker, taj neka metne više špirita; a tko sladi, više meda. Ovako, kako ga ja pravim, taman je dobar za dame, koje ne vole jaki liker.

Eto tako ga pravim već više od tridesetak godina, pa još niko nije kazao, da nije dobar, dapače baš protivno. Piju ga, pa se sve oblizuju, a to je znak valjanosti. Pravite ga i vi.

Ivan Sitarić

Kućno gospodarstvo

KONOPLJA

Konoplja je obrtna biljka od vrle velike važnosti. Od nje dobivamo debelo, vrlo jako, platno. No ona se ponajviše upotrebljava za pravljenje kanafe, uža, ulara, mreža, platna na jedra, ponjava i t. d.

I podneblje, ali i druge su prilike kod nas veoma zgodne za uzgajanje konoplje. Za njenu su kulturu osobito podesne nizine i polja oko Dunava, Save, Drave, Une, Sane i Vrbasa. Konoplja dakle najbolje uspijeva u vlažnoj, rahloj crnici u toplom kraju. Nu ona ne voli močvarno zemljište. Ako je zemljište slabo, onda ga treba pognojiti u jesen i duboko zaorati gnoj. U proljeće se prije sjetve uzore malo pliće, a tekar onda se zasije.

Gusto sijanje konoplje još je potrebnije nego li za lan. Gusto posijana naraste visoko, te ima dugačko vlakno. Rijetko posijana razgrana se, te ne daje dugačka vlakanca. Konoplja dugih vlakanaca više se traži u trgovini, a uz to se dakako i bolje plaća. Zgodnija je naime za pravljenje konopa i užeta.

Kod nas siju konoplju ponajviše u Banatu i Srijemu. Siju je većinom radi trgovine, a manje za domaću potrebu. Ponekad ju viđamo posijanu među kukuruzom, ali to nije za nju najzgodnije mjesto, jer se suviše razgrana. Bolja je ona posijana napobaška i što gušće.

Kad uočimo vrijednost lana i konoplje za kućnu potrebu i za trgovinu, onda je doista pravo čudo da se tako malo našeg naroda bavi uzgojem lana i konoplje. Prionimo i uz tu rabotu pa se ne ćemo pokajati.

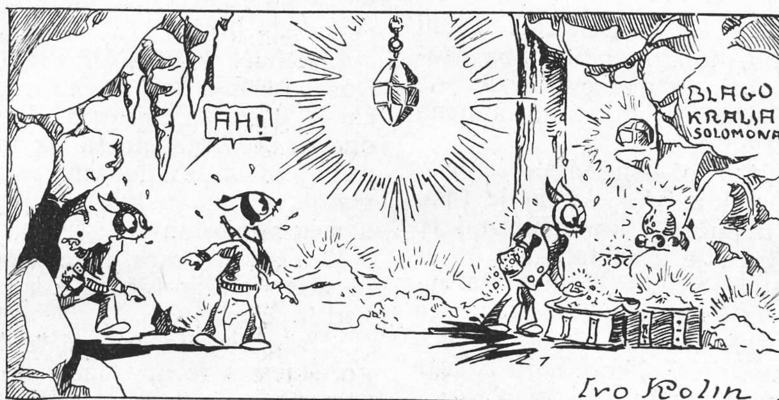
I. S.

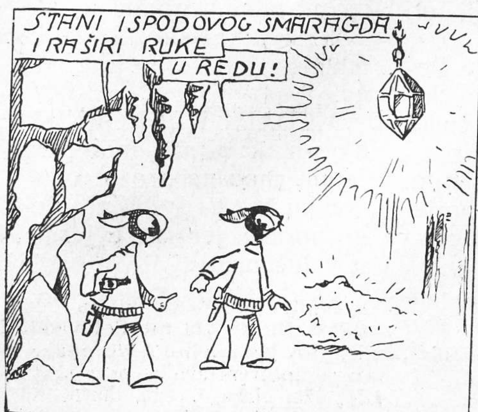
Blago cara Salomona

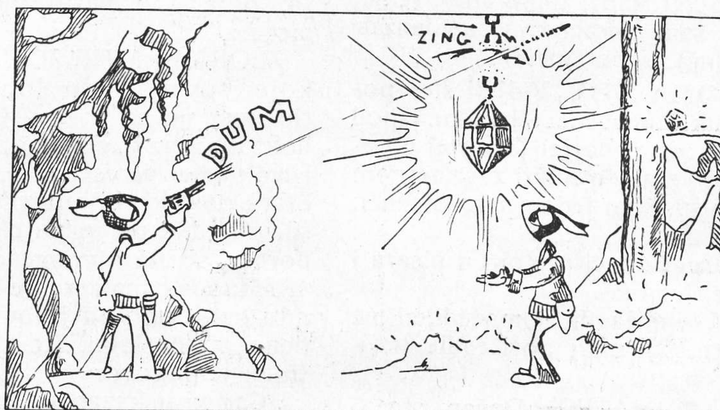
4.

Narisao Ivo Kolin

Srce naše stare Bosne

(Nastavak sa strane 611.)

Spuštao se mračak i Tuzla planula električnim svjetlom. Tiho došla magla, hladnoća večeri i šuškanje lišća kao neki jednolični razgovor. I kročeći kroz ulice po asfaltu, koji se blistao kao suzno oko, treperila mi pred očima solana Kreka i valovita brda naše divne Majevice. Došla mi misao, kako je to silno zakopano blago, koje danas daje malo koristi. Jer je sva eksploatacija u povojima i bogatstvo je to većim dijelom mrtvi kapital, koji će nam možda sutra krvave rane iscijeliti. I ponos zahvati čovjeka, kad se sjeti, da je sve to ipak naše, da je blagoslovljeni taj brijeg, što spava u prvom jesenjem mraku, biser naše domovine, srce naše Bosne, za koju se u prošlosti otimahu i lijevi i desni, no ona ostade naša!

Zamuknuo je glas hodžin pozivajući vjernike na jaciju, a negdje je trešrala pjesma, drndala kola i padao listić za listićem s pospanog drveća.

ZA ŠALU I SMIJEH!..

PAMETNA DUJKA. Pitali Dujku, koliko godina ima Franjo Josip, a ona odgovori:

»Čeljadi (ljudi) moja, appena (tek) 23.«

»Kako to — ne više.«

Dujka: »Ta sin mi je tako uči u pučkoj skuli (školi) i to onaj, ča je u soldatima.«

SILNI STRAH. Napali Pažanku, da je ukrala kolač. Jadnicu to peklo i netom je došla kući, klekne pred slikom cara Franje Josipa i poviče:

»Sveti moj imperator (car), ako sam ukrala ovaj medenjak (kolač), sapni me!«

TOMA SIDA. Vidjeli ste spomenik Tomaseu u Šibeniku. Ispod T. je pisar. Zasjeli Zagorci u perivoj i stali se čuditi zagonetnom natpisu. Stao jedan čitati otežući:

»Toma . . . seo.«

Drugi upači prstom u pisara i reče drugu:

»Vidim ja, da Toma sidi, ali ne znam, šta onaj gori radi« (t. j Tomaseo).

ALT MATER! Došao staroj majci sin iz vojske. Majka skuha puru i ponudi sina, ali on se ne zadovoljava — pogospodio se. Jadna majka stala da jede, a kad je sin uvidio, da će baka sve pojesti, zaviče:

»Alt, alt, mater!«

Majka jede dalje. Sin osornije:

»Kad ja »kumpaniji« rečem alt, mora da stane, a ti, majko, ne ćeš — je li!?«

LIČANIN I FRANJE JOSIP Došao Ličan u Beč, pa će ravno u carski dvor, da vidi cara. Nakon dugog otezanja straža ga ipak pusti i on uniđe u dvoranu za primanje, pljune u kut te sjedne u mekani naslonjač.

Kad al' eto cara. Nije dospio ni pitati našeg Ličana šta želi, kad li će ovaj:

»Dragi Franjo, baš mi je drago, šta sam te upoznao,« no ja sam mislio, da si ti drugačiji nego ja, pače si i nešto manji od mene.«

ZLOBA FRANJE JOSIPA. Pokojni austrijski car Franjo Josip imao je za svoga liječnika doktora Kerzla. Dr Kerzl je marljivo posjećivao svoga pacijenta. Stara gospoda bi redovito popušila zajedno po jednu cigaretu i porazgovorila o vremenu.

Jednoga dana car nije htio primiti doktora. Kad je ovaj začuđeno pitao slugu, što to znači, sluga je odgovorio:

»Car mi je kazao, da mu jutros nije baš dobro pa da ne želi da vas vidi.«

POZNAVAOCI GLAZBE. Moric i njegova žena Sara sjede u kazalištu za vrijeme operne predstave. Daje se »Karmen«.

Sara usred predstave upita svoga muža:

»A kad će doći ona scena s labudom?«

»Gusko!« uzbuđuje se Moric. »Labud dolazi u drugoj operi, u u Wagnerovu »Rigoletu«!«

PRAKTIČAN PROSJAK. Baka: »Sinko, kad ostariš, sjeti se mojih mladih godina.«

Unuk: »Bako, kada se pomladiš, sjeti se mojih starih dana.«

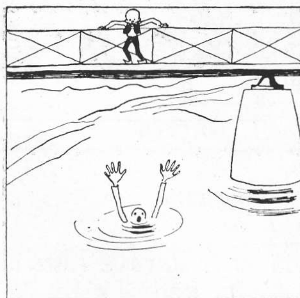
MUDAR PODVORNIK. Činovnik: »Rafo, molim vas, začepite rupu na prozoru.«

Služitelj: »Začepio sam, gospodine, jer sam utjerao ključ u ključanicu.«

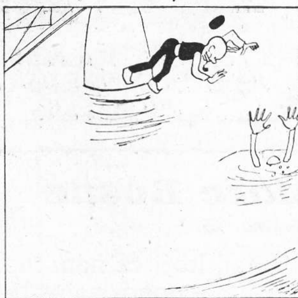
ODGOVOR. Gaston od Orléansa imao je riđu bradu. Kad je bio u svojoj ladanjskoj kući, upita jednoga kanonika, zašto nema brade.

»Ja ću vam,« odgovori mu ovaj, »reći zašto: kad je dragi Bog dijelio brade, ja sam bio došao kad nije bilo više nego samo riđih, pa sam volio otići ćosast.«

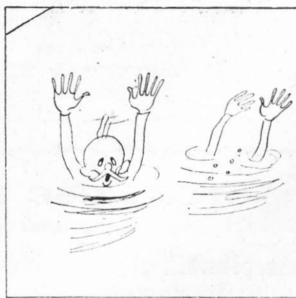
Dobrijan spašava utopljenika

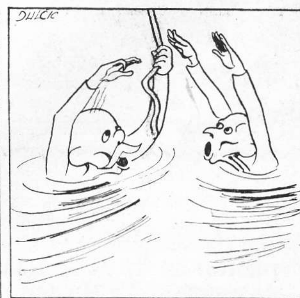
Mostom ide Čika,
al ga prene vika;
nagne se i spazi
baš utopljenika . . .

Čika stisne oči
i sa mosta skoči;
u dubokoj vodi
već se i on moči!

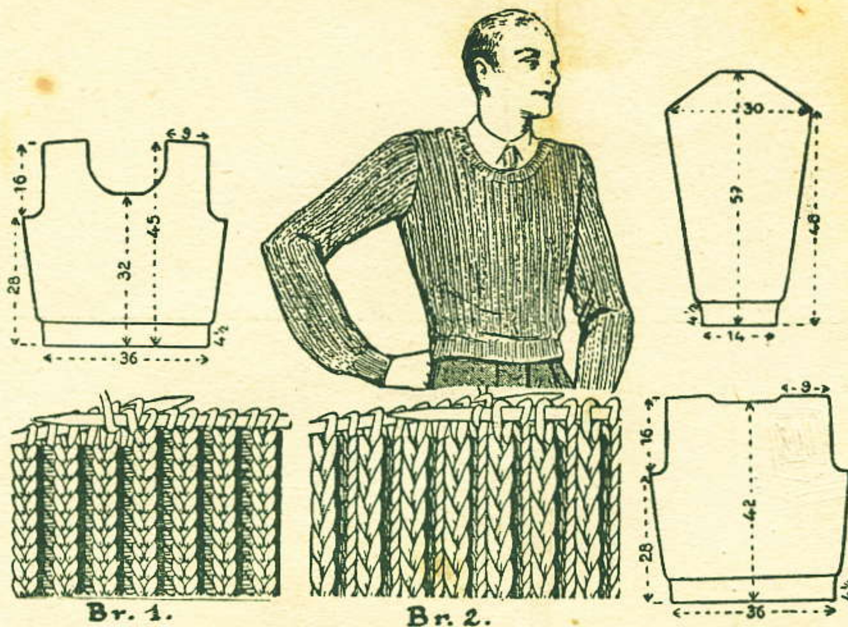

Ali pomoć hitna
sad i njemu treba,
Čika diže ruke
put dalekog neba.

A kad pomoć dođe
i konop im stigne,
po njemu se prvi
naš Dobrijan digne!

Ilustrovani tjednik „Obitelj" stoji 3 Din po broju. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536 „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu.

Ručni rad

Pulover za gospodina

Potrebno nam je 300 grama vune nešto deblje i dvije igle od 3 mm.

LEĐA. Načinimo 100 očica. Pletemo 1 pravo, 1 krivo (Br 1.) 4 cm i pol. Dalje radimo ovako: 1 očica pravo, 2. očicu prebacimo s jedne igle na drugu, kao da ćemo je krivo plesti, i t. d. kroz cijeli red izmjenično. Kad se vraćamo, pletemo sve krivo. Dodajemo po 1 očicu na početku i svršetku svakog reda, kroz 20 redova do 28 cm duljine. Završimo po 5 očica sa svake strane za izrez rukava; dalje završimo 3 očice, 2 očice i dva puta po 1 očicu. Nastavimo posve ravno do 42 cm visine. Završimo 40 očica u sredini. Radimo svaku stranu posebno, završavajući sa strane vratnog izreza po 1 očicu, a ramenice završimo u 3 puta.

PREDNJI DIO. Načinimo 100 očica i radimo jednako kao i prednji dio do 32 cm visine. Završimo 16 očica u sredinu. Radimo svaku stranu posebno. Završavamo po tri očice u svakom redu sa strane vratnog izreza, sve dok nam ne ostane broj očica, koji nam je potreban za ramenicu, da bude jednako široka kao ona na leđima. Kad imamo 44 cm duljine, završimo ramenice u tri puta.

RUKAV Načinimo 50 očica. Radimo 4 i pol cm 1 pravo, 1 krivo, dalje radimo po uzorku (Br. 2). U svakom 10. redu dodajemo po 1 očicu s oba kraja reda do 48 cm duljine. Završimo po 3 očice u početku svakog reda do 57 cm duljine. Preostale očice završimo ujedampút.

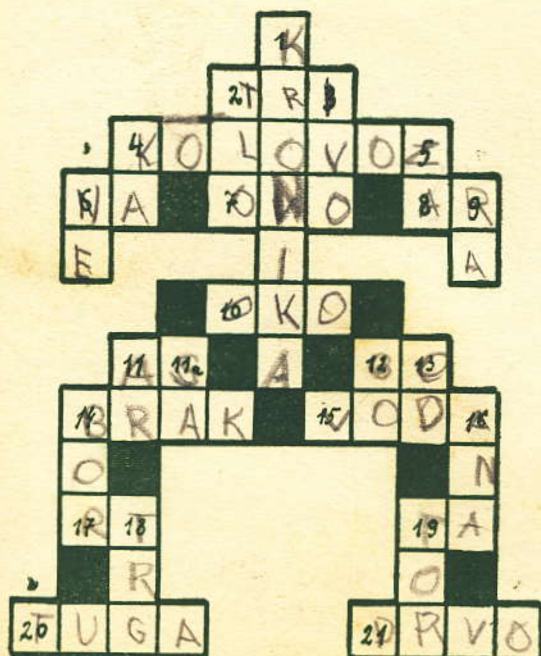
Sašijemo sve dijelove. Očice oko vratnog izreza skupimo sve na 5 igala i pletemo 1 pravo 1 krivo 3 cm. Onda završimo.

Z. L. P.

Križaljka

Složio B. Fučić

Vodoravno: 2. Broj, 4. ljetni mjesec, 6 prijedlog, 7. pokazna zamjenica (sr. r.), 8. mjera za površinu, 10. organ vida, 11. igraća karta, 12. nag, 14. ženidba, 15. najraširenija tekućina, 17. rt, rat, 19. pok. zamjenica (ž. r.), 20. žalost, 21. stablo (tuga!).

Okomito: 1. ljetopis, 2. zemlja, pod, 3. skraćeno m. ime (evanđelist!), 4. prijedlog (uz dativ!), 5. prijedlog (uz akuzativ!), 6. negacija, 9. egipatsko božanstvo, 11. mjera za površinu, 11a. skupa, u zajednici, 12. nag, 13. prijedlog (uz genitiv!), 14. crnogorično drvo, 16. žensko ime, Gosp. majka, 18. »plac«, »pijaca«, 19. štala za ovce.

Rješenje treba poslati do 30. o. mj. Među odgonetače podijelit će se 20 lijepih knjiga.

Rješenje i nagrade iz broja 35.

Okomito: 1. stanac, 2. Marijan, 3. Ivan, 4. rak, 5. on, 6. odora, 7. val, 8. in, 9. Ćirić, 10. zalog, 11. L. M., 12. aut, 13. triko, 14. I. B., 15. oro, 16. tust, 17. okosnica, 18. kamila, 24. Posavina, 27. maskiran, 30. ban, 31. ti, 32. go, 34. dno, 37. pivovara, 39. kroničar, 42. robija, 44. ošišan, 48. da, 50. as, 55. kanali, 57. Ana, 58. don, 59. razina, 61. kilav, 63. Tam, 64. kuraž, 65. Jakić, 66. povik, 67. Saćir, 68. boj, 69. heroj, 71. neto, 74. sati, 76. diva, 78. Rati, 80. miš, 82. ama, 83. l(e) no, 84. Bir, 86. mi, 89. pe. — Vodoravno: 1. S. Mironović, 10. Zlatni Otok, 19. tavan, 20. dani, 21. Amur, 22. bruka, 23. arak, 24. pol, 25. ral, 26. Tim, 28. osam, 29. Nin, 30. bor, 31. talog, 33. kad, 35. tri, 36. aj, 37. Pasarić, 38. goloruk, 40. il, 41. carina, 43. hosona, 45. nov, 46. oma, 47. bodi, 49. rana, 51. Ivan, 52. Asiz, 53. aja, 54. čar, 56. ara, 58. dan, 60. ak, 62. antik, 65. jap(a), 67. sabor, 69. ha, 70. Nin, 72. ai, 73. U. S. A., 75. oda, 77. on, 78. rez, 79. alem, 81. Maraković Lj., 84. Ban, 85. Latin, 87. Mati, 88. Ivin, 89. pitom, 90. Ivo Šubašić, 91. karoserija.

Po 5 knjiga dobili su I. Šuper iz V. i M. Ladovina iz P. Po 3 knjige B. Bogišić iz K. i I. Landrić iz V. Po 1 knjigu M. Budalec iz B., V. Kraljić i V. Fabijanić iz Zagreba, te S. Dokušec iz L.